

TAMPERE

RAHOLAN KARTANO

ARKEOLOGINEN KOETUTKIMUS 2018

FM Ulla Moilanen
Pirkanmaan maakuntamuseo

TAMPERE, RAHOLAN KARTANO

Arkeologinen koetutkimus 2018

Ulla Moilanen

Pirkanmaan maakuntamuseo

Kannen kuva: *Yleiskuva Raholan kartanon pihapiiristä kohti ns. käräjätupaa. Kuva: Ulla Moilanen, KYY 295:1.*

Tiivistelmä

Pirkanmaan maakuntamuseo teki Tampereen Raholan kartanolla asemakaavan muutokseen liittyen koekuopituksen rakennettavaksi suunnitelluilla alueilla, joita ei aikaisemmissa tutkimuksissa ollut koekuopin tutkittu. Samaan aikaan kartanolla tehtiin maatutkausta ja pienimuotoista metallinetsintää. Suunnitelluille rakennuspaikoille kaivettiin kaksi 1 m x 1 m kokoista koekuoppaa, jotka kaivettiin puhtaaseen pohjamaahan saakka. Mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa ei löytynyt, ei myöskään yli sata vuotta vanhoja irtolöytöjä metallinetsinnässä.

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kunta: Tampere

Kaupunginosa: Rahola

Tutkimuskohde: Raholan kartano

Tutkimuksen laatu: Koekuopitus

Kohteen ajoitus: Historiallinen

Ehdotus suojelustatuksesta: -

Peruskartta: 212309 Aa

Kiinteistötunnus: 837-233-3038-3

Tutkimustaho: Pirkanmaan maakuntamuseo

Tutkimuksen kustantaja: Pirkanmaan maakuntamuseo

Kenttätöyönjohtaja: FM Ulla Moilanen

Tutkimuksen ajankohta: 24.5.2018

Digitaalikuvat: KY 295: 1-15

Aikaisemmat arkeologiset tutkimukset: Koekuopitus 2009 (Poutiainen et al.), Mikroliitti oy

Raportin sivumäärä: 14 s. + 2 liitekarttaa + 1 liitesivu

Alkuperäinen raportti: Pirkanmaan maakuntamuseo

Kopiot: Museoviraston arkisto

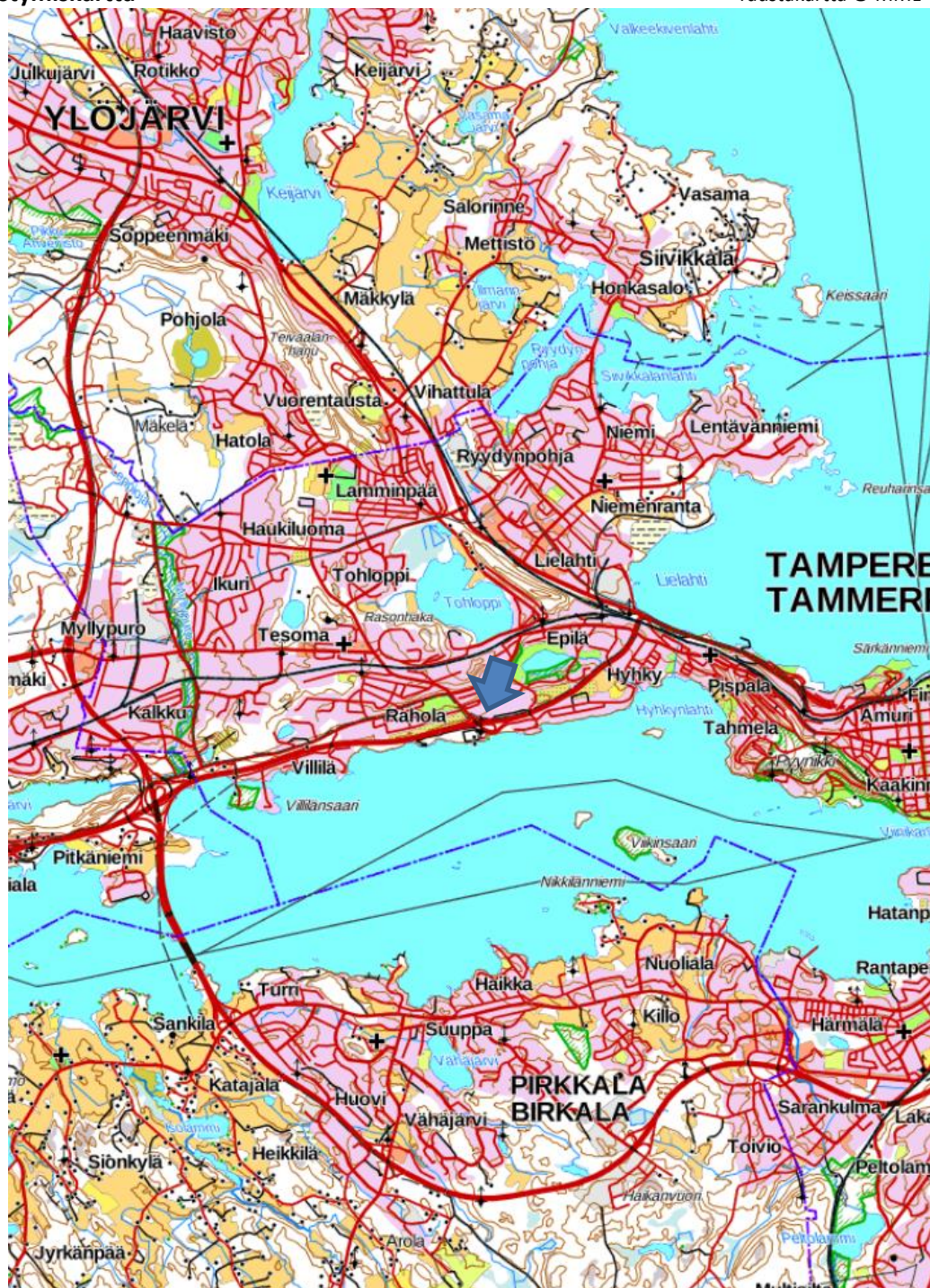
Sisällysluettelo

Sijaintikartat	6
Lähestymiskartta	6
Sijaintikartta	7
1. Johdanto	8
2. Tutkimushistoria ja taustatiedot kohteesta	9
3. Kenttätöön kulku ja havainnot	10
4. Yhteenveto	13
Lähteet	14
Liitteet	
Liite 1: Koekuoppien sijainti kaavasuunnitelman kartalla	
Liite 2: Koekuopat ja maatutkattu alue	
Liite 3: Luettelo valokuvista	

Sijaintikartat

Lähestymiskartta

Taustakartta © MML

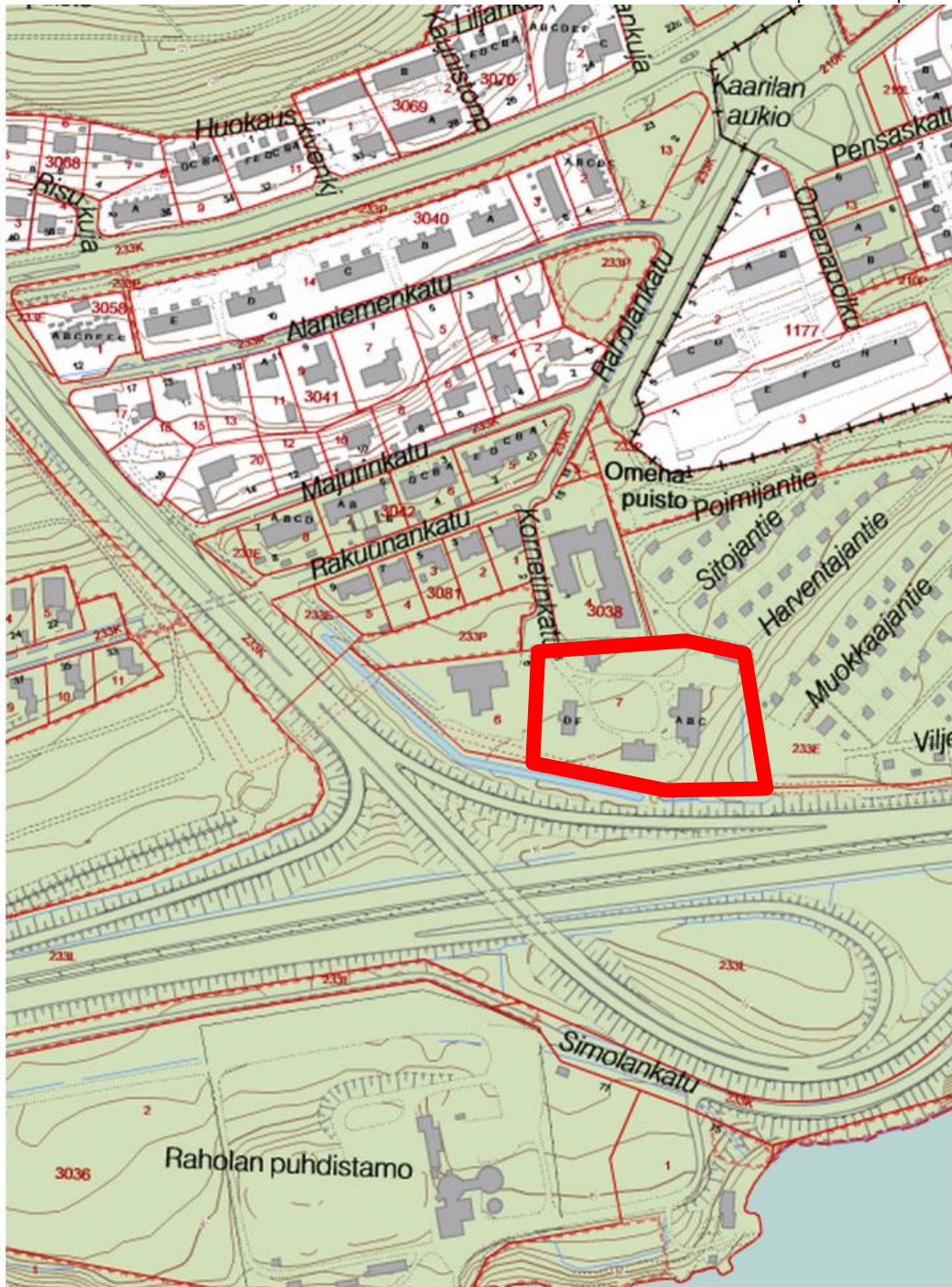

Selite: Raholan kartanon sijainti nuolella merkittynä.

Sijaintikartta

Taustakartta © Tampereen kaupunki

10m

Selite: Raholan kartanon alue (kiinteistörajat) vahvistettu punaisella viivalla.

1. Johdanto

Pirkanmaan maakuntamuseo teki 24.5.2018 arkeologisen koetutkimuksen Tampereen Raholan kartanolla. Tutkimus liittyi alueella meneillä olevaan asemakaavan muutoshankkeeseen, jonka yhteydessä kartanon pihapiiriin on suunniteltu rakentamista. Tutkimuksen yhteydessä tehty koekuopitus kohdennettiin niille alueille, joille rakentamista on suunniteltu ja joita ei aikaisemmissa tutkimuksissa ollut koekuopitettu (koekuoppien sijainnit karttaliitteissä 1 ja 2). Tutkimuksen tarkoituksena oli varmistaa, ettei näissä kohdissa sijaitse kiinteää muinaisjäännöstä. Koekuopituksen lisäksi aluetta tutkittiin metallinilmaisimella ja kartanolla tehtiin samaan aikaan myös maatutkausta. Tutkimuksen kustannuksista vastasi Pirkanmaan maakuntamuseo.

Koekuopituksesta ja sen esi- ja jälkitöistä vastasi FM Ulla Moilanen. Esitöissä tutustuttiin Raholan kartanon historiaan sekä aikaisempiin tutkimuksiin paikalla. Alueen historiallinen kartta-aineisto on käyty läpi vuoden 2009 koekuopituksen sekä vuoden 2006 rakennusinventoinnin yhteydessä, joten siitä ei tämän kenttätyön yhteydessä tehty tarkempaa analyysiä. Kenttätyössä kaivettiin koekuopat, dokumentoitiin ne sanallisesti ja valokuvaamalla sekä tutkittiin koekuoppien ympäristöä metallinilmaisimella. Kenttätyössä olivat mukana metallinetsijä Markus Kujanpää ja Vapriikin harjoittelija Heta Hedman, jotka osallistuivat myös koekuoppien kaivamiseen. Kujanpää vastasi metallinilmaisimella tehtävästä etsinnästä. Samana päivänä tehtiin myös maatutkausta, josta vastasivat Tarja Knuutinen, Vadim Adel ja Ulla Moilanen. Jälkitöissä kenttätyön kulku ja havainnot koottiin raportiksi.

Tutkimusraportti ja digikuvat on liitetty Tampereen museoiden Siiri-tietokantaan. Alkuperäistä raporttia säilytetään Pirkanmaan maakuntamuseon arkistossa, ja kopiot siitä on toimitettu Museovirastolle sekä Tampereen kaupungille. Sää tutkimuksen aikaan oli sateeton ja aurinkoinen. Varjot haittasivat hieman valokuvadokumentaatiota.

Tampereella 20.6.2018

2. Tutkimushistoria ja taustatiedot kohteesta

Raholan historia ulottuu vähintään varhaismoderniin aikaan, mahdollisesti keskiaikaan. Pirkkalaan kuuluneessa Raholan kylässä mainitaan vuonna 1543 viisi taloa, ja vuonna 1650 perustettiin sotamarsalkka Carl Gustaf Wrangelille Raholan säteri. Marsalkka ei kuitenkaan koskaan vierailut tilalla. Ensimmäinen asuinrakennus rakennettiin 1670-luvulla tilan rustholliksi muuttamisen jälkeen, tilan siirryttyä kapteeni Jakob Finckenbergin omistukseen. Isonvihan jälkeen Raholan tila autioitui, mutta pian kruununvouti Jakob Gadd osti tilan ja piti siellä kestiekievaria 1740-luvulle saakka. Rahola mainitaan myös Kuninkaankartastossa 1700-luvun lopussa (kuva 1). Vuonna 1919 Raholan alue tuli Pirkkalan jakautuessa osaksi Pohjois-Pirkkalaa, joka vuonna 1938 nimettiin Nokiaksi.

Vuonna 2009 tehdyn arkeologisen koetutkimuksen yhteydessä päärakennus oli paikannettu 1700-luvulle ajoittuvan kartan perusteella +-30 metriä nykyisestä rakennuksesta (Poutiainen et al. 2009). Rakennusinventoinnin 2006 mukaan ns. käräjätupa on tilan vanhempi asuinrakennus kun taas nykyinen päärakennus on rakennettu kruununvouti Anders Holmergin aikana. Holmergin omistukseen Rahola siirtyi 1790-luvulla (Lyyra-Seppänen 2006). Isojakokartta (kuva 2) kuvaa siten vanhempaa päärakennusta.

Kuva 1. Rahola Kuninkaan kartastossa 1776-1805 (Harju 2012).

Kuva 2: Isojakokartta Raholasta vuodelta 1773. Kuva: Maanmittauslaitoksen arkisto (Lyyra-Seppänen 2006:4).

3. Kenttätöön kulku ja havainnot

Kenttätöössä kartanolle kaivettiin kaksi koekuoppaa, jotka dokumentoitiin sanallisesti ja valokuvaamalla. Kaivausvälineenä käytettiin lähinnä lapiota, mutta tarvittaessa myös lastaa. Osa kaivetusta maasta seulottiin käsiseulalla (erityisesti koekuopan 2 värjäytynyt maa) mahdollisten pienikokoisten löytöjen varalta. Koekuoppien sijainti on esitetty liitekartoissa 1 ja 2. Liitekartassa 1 on esitetty ainoastaan koekuoppien sijainti kaavasunnitelmaan nähden, eikä se ole mittakaavassa. Liitekartta 2 on piirretty mittakaavaan ja siinä näkyvät sekä koekuopat että maatutkattu alue. Maatutkauksen tuloksia ei ollut käytettävissä tämän raportin valmistumisen aikaan.

Koekuoppa 1. Sijainti: P 6822921, I 322014 (ETRS-TM35FIN) +3 m

Koekuoppa sijaitsi pihatien pohjoispuolella, marjapensaiden keskellä. Pintamaa oli nurmea. Koekuopassa (kuva 3) oli noin 30-35 cm heikosti ruskeaksi värjäytynyttä hiekkaa (löytöjen perusteella moderni ilmiö) ja tämän alla puhdas hiekka, joka vaihtui noin 45 cm syvyydellä punertavankeltaisesta vaaleammaksi. Kuoppaa kaivettiin yhteensä 120 cm ja pohjalle tehtiin vielä 30 cm syvä tarkistuspisto. Tummemmassa pintamaassa oli kaksi modernia rautanaulaa ja kolme palaa 1900-luvulle ajoittuvaa posliinia. Koekuopassa ei ollut muita löytöjä.

Kuva 3: Koekuoppa 1 lännestä. Kuva: Ulla Moilanen, KYY 295: 9.

Koekuoppa 2. Sijainti: P 6822894, I 322000 (ETRS-TM35FIN) +-3 m

Koekuoppa (kuva 4) sijaitsi käräjätuvan länsipuolella. Pintamaa oli juurtensekaista, harmahtavaa humusta (paksuus noin 25-30 cm). Sen alla maa oli hiekkaa. Koekuopan eteläosassa maa oli ruskeaa ja värjäytymätöntä, mutta pohjoisosassa selvästi tummaksi värjäytynyttä. Löydöt olivat moderneja (ruskeaa pullolasia, saksalaista posliinia 1900-luvun puolivälistä, kolikko 1960-luvulta). Kuopassa oli myös suurikokoinen kivi, jossa oli kahdella eri puolella moderni poranjälki (kuva 5). Kivi oli maassa niin, että toinen poranjäljistä oli vaakasuunnassa, toinen pystysuunnassa. Havaintojen perusteella kivi on sekundaarisessa paikassa eikä liity rakenteeseen. Kiveä yritettiin nostaa kuopasta pois, mutta siinä ei onnistuttu. Värjäytynyt maa voidaan löytöjen perusteella tulkita moderniksi kerrokseksi. Kuoppaa kaivettiin 70 cm syvyydelle, jossa tumma maa päättyi. Luoteiskulmaan tehtiin vielä 25 cm syvä tarkistuspisto, jossa maa oli täysin puhdasta.

Kuva 2. Koekuoppa 4 idästä. Kuva: Ulla Moilanen, KY 295: 14.

Kuva 5: Koekuopassa 2 ollut kivi, jossa näkyy poranjälki. Toinen, erisuuntainen, porausjälki oli vastakkaisella sivulla. Kivi oli alun perin pystyssä (porausjälki poikittain). Ulla Moilanen, KY 295: 12.

4. Yhteenveto

Koekuopituksessa tutkittiin kaavasunnitelmassa rakennettavaksi suunniteltuja kohtia, joita aikaisemmissa tutkimuksissa ei ollut koekuopitettu. Rakennuspaikoille kaivettiin kaksi 1 m x 1 m kokoista koekuoppaa (liitekartta 1). Niissä ei ollut mitään merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Löydöt olivat erittäin vähäisiä ja moderneja. Suunnitelluilla rakennuspaikoilla, koekuoppien ympäristössä, tehtiin myös metallinetsintää, jossa löydettiin ainoastaan vähän 1900-luvulle ajoittuvia esineitä (rautanauloja, purkkien kansi ja pullonkorkkeja). Tutkimuksen esinelöytöjä on kuvassa 6. Kartanolla tehtiin samaan aikaan myös maatutkausta (ks. liitekartta 2). Tutkauksen tuloksia ei ollut käytettävissä tämän raportin valmistumisen aikaan.

Havaintojen perusteella tutkituissa kohdissa ei sijaitse kiinteää muinaisjäännöstä. Havainnot tukevat vuoden 2009 tutkimuksen perusteella tehtyä tulkintaa, jonka mukaan kartanon pihapiirissä on todennäköisesti tehty maansiirtotöitä (Poutiainen et al. 2009).

Kuva 6. Esinelöydöt sisälsivät ainoastaan 1900-luvulle ajoittuvaa esineistöä: ruotsalainen kahden äyrin raha 1960-luvulta, matopurkkina käytetyn sillipurkin rei'itetty kansi, mitan kappale ja saksalaista posliinia. Kuva: Ulla Moilanen, KYY 295: 15.

Lähteet

Painamattomat lähteet:

Lyyra-Seppänen, A. 2006. *Rakennusinventointi, Raholan kartano*. Pirkanmaan maakuntamuseon arkisto.

Poutiainen, H., Rostedt, T. & Jussila, T. 2009. *Tampere Raholan kartanon alueen arkeologinen koekuopitus 2009*. Tutkimusraportti, Mikroliitti Oy.

Painetut lähteet:

Harju, E.-S. 2012. *Kuninkaan kartasto Etelä-Suomesta 1776-1805*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1373.

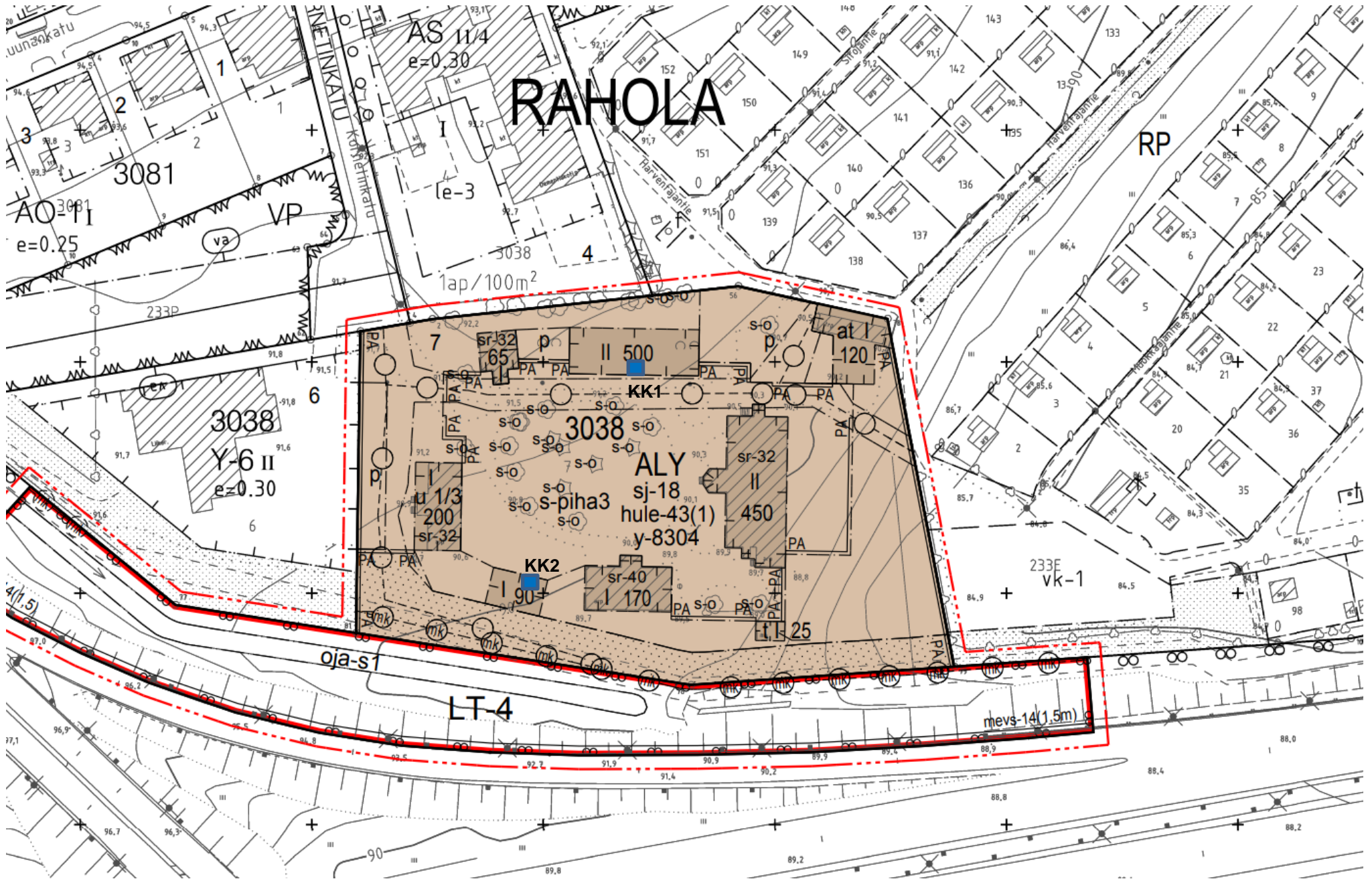
LIITEKARTTA 1

RAHOLA, ASEMAKAAVAMUUTOS

Koekuoppien 2018 sijainti, piirt. Ulla Moilanen

■ Koekuoppien sijainti (ei mittakaavassa)

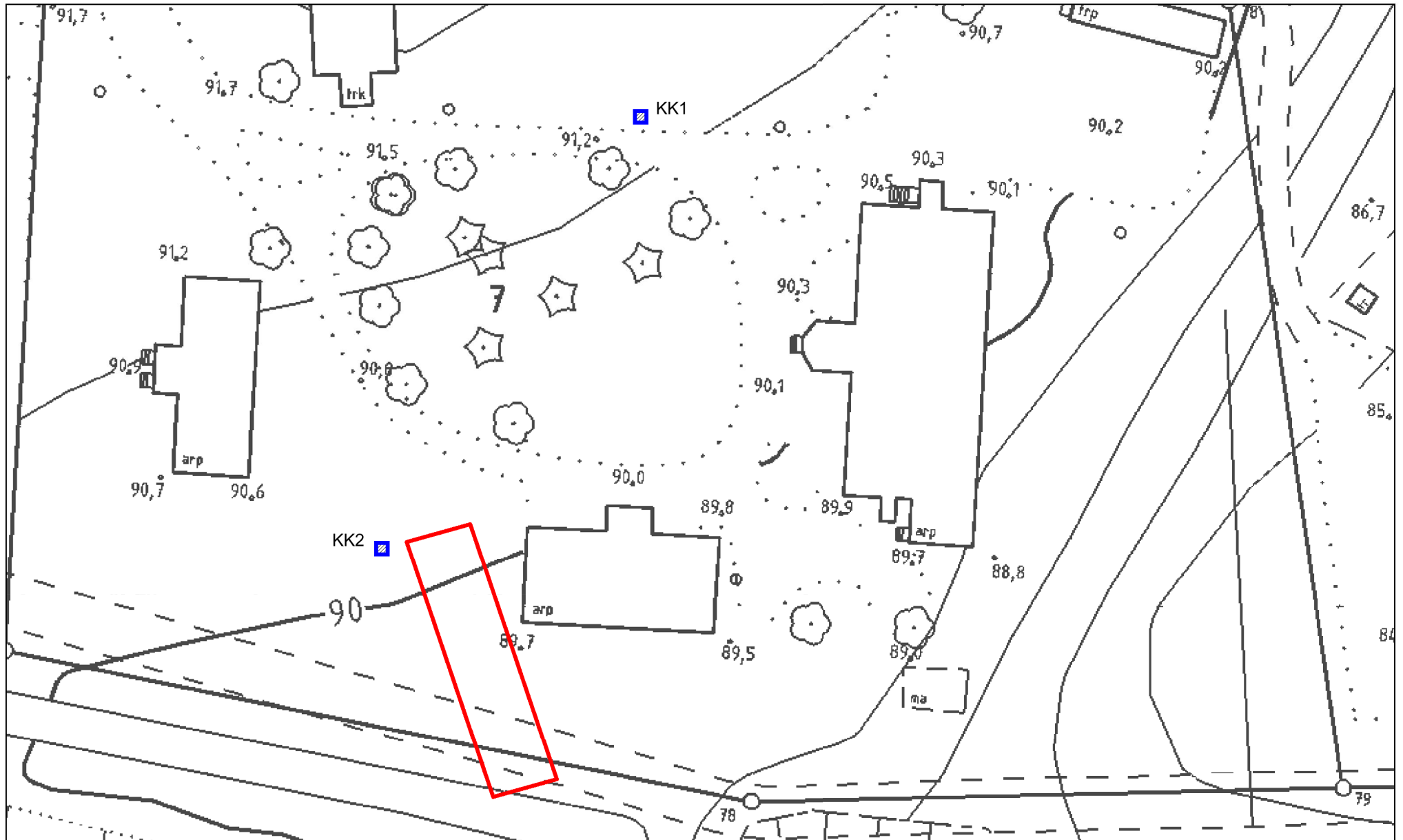
Taustakartta: Tampereen kaupunki

LIITEKARTTA 2

TAMPERE, RAHOLAN KARTANO
KOEKUOPITUS 2018, PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO
Piirros: U. Moilanen & V. Adel
Digitointi: U. Moilanen
Taustakartta: Tampereen kaupunki

- Maatutkattu alue (T. Knutinen, V. Adel ja U. Moilanen)
(Alueen sijainti kenttämittausten mukaan)
- Koekuopat (U. Moilanen)

Liite 3: Valokuvaluettelo

- KYY 295:1 Yleiskuvaa Raholan kartanon pihapiiristä, kohti ns. käräjätupaa.
- KYY 295:2 Yleiskuvaa Raholan kartanon pihapiiristä lännestä. Oikealla ns. käräjätupa.
- KYY 295:3 Pihapiirin pohjoisosaa itä-kaakosta kohti marjapensaita.
- KYY 295:4 Pihapiirin pohjoisosaa länsi-lounaasta kohti marjapensaita.
- KYY 295:5 Koekuopan nro 1 sijaintipaikka marjapensaiden vieressä, lännestä.
- KYY 295:6 Koekuopan nro 2 sijaintipaikka pohjoisesta.
- KYY 295:7 Koekuopan nro 2 sijaintipaikka lounaasta. Taustalla oikealla ns. käräjätupa.
- KYY 295:8 Heta Hedman kaivaa koekuoppaa nro 1.
- KYY 295:9 Koekuoppa 1 idästä.
- KYY 295:10 Alue merkittynä maatutkausta varten. Pohjoispääty.
- KYY 295:11 Tarja Knuutinen ja Vadim Adel valmistautuvat maatutkaukseen.
- KYY 295:12 Koekuoppa 2 ja siinä ollut suurikokoinen kivi poranjälkineen. Kuva pohjois-luoteesta.
- KYY 295:13 Koekuopan 2 kiven poranjälki lähikuvassa.
- KYY 295:14 Koekuoppa 2, idästä.
- KYY 295:15 Koetutkimuksen löytöjä.

Kaikki kuvat: Ulla Moilanen